



TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS SPRENDŽIANT UŽIMTUMO PROBLEMAS EKONOMIKOS GLOBALIZACIJOS SĄLYGOMIS: TEORINĖ SAMPRATA, PLĖTROS AKTUALIJOS, PROBLEMAS, PERSPEKTYVOS

Gabrielė KOVALEVSKYTĖ¹

¹ *Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas, Tarptautinės ekonomikos ir vadybos katedra*

El. paštas: gabriele.kovalevskyte@gmail.com,

Santrauka. Šiame straipsnyje aptariama globalizacijos, tarptautinio bendradarbiavimo ir užimtumo samprata, pagrindiniai bruožai. Aptariama ir analizuojama mokslinė literatūra šiomis temomis. Analizuojamas ryšys tarp tarptautinio bendradarbiavimo ir užimtumo problematikos veikiant globalizacijos sąlygoms. Plačiau kalbama apie tarptautinio bendradarbiavimo plėtrą bei skatinimą užimtumo didinimui. Analizuojami pagrindiniai užimtumo ir nedarbo bruožai. Apibūdinamos pagrindinės užimtumo problemos – didėjantis bedarbių skaičius, kuris pasižymi dideliu jaunimo nedarbo augimu. Aptariamos perspektyvos užimtumo didinimui ir plėtros skatinimui. Aptariama Europos sąjungos dabartinė situacija ir plėtros gairės skatinant nedarbo mažėjimą.

Reikšminiai žodžiai: Tarptautinis bendradarbiavimas, globalizacija, užimtumas, nedarbas, Europos sąjungos nedarbo politika, užimtumo problemų sprendimas.

Įvadas

Globalizacija – tai procesas, kurio metu veikiami visi veiklos sektoriai be išimties. Globalizacija apima visą pasaulį, teigiamai, o kartais ir labai neigiamai veikdama šiuolaikinės visuomenės buitį ir gyvenimą. Teisingo globalizacijos apibrėžimo nėra, nes autorių nuomonių labai daug ir jos labai skirtingos, tą patį galima pasakyti ir apie globalizacijos padarinius. Kadangi, šis procesas nėra naujas, todėl atsiranda tiek teigiamų, tiek neigiamų pasekmių. Viena iš globalizacijos proceso pasekmių – tarptautinis bendradarbiavimas, kuris šiuo metu užima labai svarbią vietą kiekvienos valstybės gyvavime ir įvairių sektorių plėtroje. Tarptautinį bendradarbiavimą taip pat galima analizuoti tiek teigiamu požiūriu, tiek neigiamu. Ne visada teigiamą funkciją, turintys atlikti procesai atlieka tik teigiamą misiją. Tarptautinis bendradarbiavimas labai prisideda prie užimtumo problemų sprendimo – teikiami projektai, kuriamos inovacijos, skatinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Labai daug kalbama apie užimtumo problemų sprendimą, bet nėra nurodomi duomenys ar tarptautinis bendradarbiavimas teigiamai veikia darbo jėgą, mažina nedarbo lygį bei bedarbių skaičių visuomenėje. Galbūt skatindamas ir propaguodamas tarptautinius projektus vienoje valstybėje skatina didesnę nedarbą, o kitose – užimtumo didėjimą. Taigi, svarbu suvokti tarptautinio bendradarbiavimo įtaką užimtumo problemų sprendimui bei šių problemų sprendimo būdų pasirinkimo priežastis.

Pagrindinė problema: užimtumo mažėjimas globaliu mastu ir tarptautinio bendradarbiavimo įtaka šioms problemoms spręsti.

Globalizacijos ir tarptautinio bendradarbiavimo samprata

Nors globalizacija kaip vykstantis reiškinys yra gana senas (vykstantis nuo seniausių laikų), tačiau tik visai neseniai globalizacijos procesai imti nagrinėti kaip didžiausią įtaką darantys veiksniai šiuolaikinei visuomenei. Terminų žodynuose globalizaciją galima rasti apibrėžiamą, kaip – procesą, reiškinį, vykstantį socialinėje plotmėje, apimančią pačias įvairiausias visuomenės, valstybės bei kitų socialinių darinių veiklos sritis, jų aplinką, pasireiškiantį

tarpusavio ryšių intensyvėjimu, judėjimu bei kitomis charakteristikomis viso pasaulio mastu (Interaktyvus žodynas, 2014).

Įvairiuose straipsniuose globalizacijos procesą apibūdina kaip procesą, kuris „pasireiškia įvairiose politinio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo sferose, o pagrindiniai jo požymiai – tarptautinių ryšių intensyvėjimas, aktyvesnis žmonių judėjimas tarp valstybių, gyvenimo tempo greitėjimas.“ (Denisenko, 2013) Įvairiuose vadovėliuose teigiama, kad globalizacija daro didžiausią įtaką visuomenės ir jos gyvenimo kaitos tendencijoms. Globalizacija taip pat daro labai didelę įtaką daugumoje mokslo šakų – socialiniai ir humanitariniai mokslai, sociologija, tarptautinė politika, kultūrologija ir t.t. (Melnikas, 2014)

Užsienio autorių žodynai globalizaciją apibrėžia, kaip viso pasaulio judėjimą link integravimosi - ekonomikos, finansų, prekybos ir įvairių ryšių sričių. Globalizacijos procesai stengiasi atverti kelią lengvesniems procesams – žmonių kelionėms, prekių ir paslaugų importui ir eksportui. Globalizacijos procesai dažnai daro neigiamą įtaką darbo jėgos judėjimui, mažesnės šalys, turinčios silpnesnes ekonomikas, gali stipriai nukentėti nuo įvairių globalizacijos procesų (Verslo žodynas, 2014).

Globalizacija siejami ir su įvairiomis institucijomis. Tarptautinės institucijos daro didelę įtaką visiems globalizacijos procesams, visoms šalims ir tų šalių visuomenei. Pasaulio bankas globalizaciją apibūdina, kaip neišvengiamą reiškinį žmonijos istorijoje, kuris artina pasaulį prie artimesnių prekių ir produktų, informacijos, žinių ir kultūros mainų. Taip pat daro vis didesnę įtaką technologijų, ryšių, mokslo, transporto ir pramonės sektoriuose (Globalization, 2014). Taip pat globalizaciją galima apibūdinti, kaip sąveikos ir integracijos tarp žmonių, įmonių ir vyriausybių įvairių tautų, procesą, kuris lemia įvairius prekybos ryšius, tarpusavio bendradarbiavimą. Šis procesas turi poveikį aplinkai, kultūrai, politinėms sistemoms, ekonominiam vystymuisi ir ekonominei gerovei, žinoma, psichologinei ir visapusiškai visuomenės gerovei (What is Globalization, 2010).

Globalizacija, tai nenutrūkstantis reiškinys, besitęsiantis nuo seniausių laikų. Šiuolaikinėje visuomenėje labai akcentuojama globalizacijos tiek teigiama, tiek neigiama pusė. Atliekami įvairūs tyrimai, kurie galėtų padėti sumažinti neigiamą globalizacijos įtaką įvairioms kultūroms ar šiuolaikinės visuomenės gyvenimui, šalių nacionaliniams poreikiams bei jų tautiniam identitetui.

Globalizacija, kaip daugialypis procesas, atvėrė platų horizontą įvairiam tarptautiniam bendradarbiavimui. Didėjant inovacijų skaičiui, mažėjant produkto ciklo laikotarpiui, atsirado vis daugiau kritikų, kurie teigia, jog globalizacija atneša daug neigiamos įtakos pasauliui, ypač mažiau išsivysčiusioms šalims. Atviresnė prekyba padarė didelę ir labai teigiamą įtaką ekonomiškai stiprioms šalims, jos galėjo eksportuoti daug ir įvairios produkcijos į šalis, kurios neturi šių prekių kategorijos. Šis procesas skatino mažų valstybių stagnaciją, nes nacionalinės organizacijos, įmonės, ūkis ir kiti sektoriai neturėjo galimybės gelbėti savo šalies ir padėti jai augti ekonomiškai. Kadangi, pasaulyje atsirado labai didelis pasipriešinimas globalizacijai ir jos procesams, kurie daro neigiamą įtaką visuomenei ir jos gyvenimui, atsirado didelis poreikis tarptautiniam bendradarbiavimui, kuris skatino problemų sprendimų atsiradimą ir jų pritaikymą kiekvienai šaliai individualiai.

Tarptautinio bendradarbiavimo svarba

Tarptautinio bendradarbiavimo svarba atsirado kartu su globalizacijos procesų eiga. Lietuvos įstojimas į ES atvėrė įvairių valstybinių institucijų tarpusavio bendradarbiavimą – pvz. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija teigia, kad „Lietuvos bendradarbiavimas su tarptautinėmis finansų organizacijomis stiprina užsienio šalių ir finansų rinkų pasitikėjimą Lietuva, kaip patikima partnere, šalimi aktyviai prisidedančia prie globalų finansinį ir ekonominį stabilumą bei ūkio plėtrą skatinančių procesų.“ Tarptautinio finansinio bendradarbiavimo svarbą taip pat apibrėžia ir Lietuvos bankas: „Didžiąją Lietuvos finansų sistemos dalį sudaro užsienio kapitalo bankai, todėl tarptautinis bendradarbiavimas yra svarbus siekiant tinkamai pasiręsti galimų globalių finansų sistemos krizių valdymui. Atsižvelgiant į finansų sistemos krizės kilmę ir mastą, gali prireikti koordinuoti kelių šalių veiksmus ir taikyti bendras priemones. Krizinių situacijų valdymą tarptautiniu mastu reglamentuoja savitarpio supratimo memorandumai ir atskiri bankų priežiūros institucijų susitarimai. (Tarptautinis bendradarbiavimas ir koordinavimas, 2010).“ Finansinis bendradarbiavimas numato įvairias bendras procedūras, kurių turėtų imtis kiekviena šalis ištikus krizei. Žinoma, šios procedūros ir veiksmai dažnai koreguojami atsižvelgiant į situaciją ir tendencijas. Lietuvos Statistikos departamento tinklalapyje teigiama, kad tarptautinis bendradarbiavimas yra vienas iš strateginių tikslų: „Strateginis tikslas – plėsti tarptautinį bendradarbiavimą, ne tik perimant geriausią kitų šalių patirtį, bet ir perteikiant savąją ES ir kitų šalių statistikos tarnyboms, bei dalyvauti techninės pagalbos projektuose.“ (Tarptautinis bendradarbiavimas, 2014) Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje gausu informacijos apie įvairius tarptautinius projektus, kurie buvo sukurti tarptautinio bendradarbiavimo dėka. Šie projektai skirti mokinių ir

studentų stažuotėms ir įvairioms mainų programoms užsienyje (Tarptautinis bendradarbiavimas, 2014). Tarptautinis bendradarbiavimas labai svarbus ir teisminėje sistemoje. Kadangi įvairiose šalyse įstatymai skiriasi, todėl būtina stengtis suvienodinti kai kuriuos įstatymus, kad įvairios veiklos veiktų produktyviau. Taigi, tam taip pat reikalingas tarptautinis bendradarbiavimas (Teisinis bendradarbiavimas, 2014). Visos šios organizacijos teigia, jog tarptautinis bendradarbiavimas yra labai svarbus sektorius kiekvienos visuomenės gyvenime. Tarptautinis bendradarbiavimas, galbūt ne visais, bet dauguma aspektų palengvina valstybių sprendžiamų problemų procesą.

Platesnis tarptautinis bendradarbiavimas padeda išspręsti daugelį problemų toms šalims, kurios pirmą kartą susiduria su šios rūšies problemomis. Naujoji ES Tarptautinio bendradarbiavimo strategija labiausiai atsižvelgia į inovacijas ir įvairius mokslinius tyrimus. Šiuo metu didžiausios investicijos ir didžiausi finansiniai išteklių teikiami inovacijoms ir įvairiems tyrimams, kurie gali padėti įveikti globalizacijos sukeltas problemas. Vienas iš naujesnių kuriamų projektų „Horizontas 2020“, kurio vienas iš pagrindinių tikslų skatinti tarptautinį bendradarbiavimą. Puikus tarptautinio bendradarbiavimo pavyzdys - pasaulyje egzistuoja „Tarptautinio bendradarbiavimo centras“ (Center on International Cooperation, 2014), kuris yra įsikūręs Niujorke, kaip atsakas kuriant daugiašalius sprendimus globalių problemų sprendime tokiose srityse kaip – konfliktai, humanitarinės problemos ir atsigavimas, tarptautinio saugumo iššūkiai – ginklai, bei valstybių įtakos ir galios pokyčiai, taip pat išteklių stygius ir klimato kaita (Center on international cooperation website, 2014). Projektai ir sukurtos organizacijos tarptautiniam bendradarbiavimui skatinti, išlaikyti, propaguoti ar remti rodo tik dar didesnę šio sektoriaus poreikį ir labai didelį svarbą šiuolaikiniame globalizacijos kontekste. Taigi, tarptautinis bendradarbiavimas labai svarbus kiekviename sektoriuje – finansiniame, ūkio, krizių stabilumo, mokslo ir mokslinių tyrimų, naujausiose technologijose (šiuo metu – nanotechnologijose) (Europos komisija, 2012) ir t.t. Tarptautinis bendradarbiavimas paskatina platesnę požiūrį, greitesnę ir spartesnę judėjimą įvairiose veiklose, taip pat greitesnę sprendimų priėmimą atsiradus įvairioms problemoms. Bendradarbiavimas padeda išvengti nežinojimo ir kai kurių klaidų.

Tarptautinio bendradarbiavimo situacija ir plėtros aktualijos

Tarptautinis bendradarbiavimas ir jo svarba šiuolaikiniame pasaulyje labai aktuali tema. Kiekvieną dieną susiduriame su įvairiomis situacijomis, kurių dėka plėtojame tarptautinius ryšius. Lietuvoje atsiranda vis daugiau tarptautinių įmonių, kurios nori bendradarbiauti ir veikti Lietuvoje. Lietuviškos įmonės stengiasi plėstis į užsienį ir siūlyti savo prekes kitų valstybių gyventojams. Taip plėtojami tarptautiniai ryšiai. Šiuolaikinėje visuomenėje, politikoje rodomas didelis dėmesys būtent šiems procesams.

Įvairios tarptautinės organizacijos savo strateginiuose planuose pabrėžia tarptautinio bendradarbiavimo svarbą ir sritis, kuriose vykdomas tarptautinis bendradarbiavimas. Keli universitetai (Vrije Universiteit Amsterdam, Institute for Environmental Studies (IVM), Science Po Bordeaux, Bremen University, Freie Universität Berlin (Environmental Policy Research Centre), London School of Economics and Political Science, Oldenburg University, Potsdam Institute for Climate Impact Research, Wageningen University) atliko tyrimą apie tarptautines organizacijas ir jų veiklą projektuose. Per pastaruosius dešimtmečius įvyko labai daug įvairių įvykių, įvairių sutarčių, todėl šie universitetai tarpusavio bendradarbiavimu nusprendė atlikti tokį tyrimą, iširti šių sutarčių (the UN Framework Convention on Climate Change, the UN Convention to Combat Desertification, the Convention on Biological Diversity and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer) poveikį visuomenei. Šiame tyrime rašoma, jog didelis tarptautinis dėmesys skiriamas ekologinėms priklausomybėms tirti. Tarptautinės organizacijos daro didelę įtaką nagrinėjant ekologines problemas ir jos nustato tikslus, priemones, normas ir taisykles, pagal kurias veikia visos šalys. Šiame tyrime pabrėžiama, kad tarptautinis bendradarbiavimas tampa neišvengiamu procesu (World water day website. What is.. 2013).

Šiuometinė tarptautinio bendradarbiavimo situacija yra tokia, kad vis daugiau lėšų skiriama tarptautiniam bendradarbiavimui ir tarptautinių problemų sprendimui. Vis daugiau organizacijų lėšų skiriamos šalių pagalbai – vienam ar kitam sektoriui atstatyti. Nors šiuo metu didžiausias dėmesys yra skiriamas socialinei gerovei sukurti ir skatinti darnios visuomenės plėtrą, tačiau taip pat yra daug įvairiausių finansuojamų sričių projektų.

Šiuolaikinėje visuomenėje labai nagrinėjama problema tampa gėlo vandens stygius. Bandoma vis efektyviau išnaudoti esamus resursus ir stengtis, kuo mažiau išnaudoti gėlo vandens. Kuriami įvairūs projektai, kurių pagalba mažinamas vandens išnaudojimas. Šie projektai rengiami tiek regioniniu mastu, tiek visiškai globaliu. Pavyzdžiui, UNESCO's Potential Conflict Cooperation Potential organizacija padėjo išspręsti Titikakos ežero problemą, kai dvi šalys niekaip nesugebėjo sutarti dėl šio ežero priežiūros. Kadangi tokie nesutarimai pasidarė labai dažni, todėl tarptautinės organizacijos stengiasi padėti ir įsikišti į tarptautinį bendradarbiavimą.

Labai didelis dėmesys skiriamas ir tarptautinei prekybai. Atsiranda vis laisvesnė ir liberalesnė prekyba. Laisva prekyba didina konkurencingumą, tačiau gali padaryti labai didelę ir neigiamą įtaką nacionaliniams gamintojams. Nors yra labai daug neigiamo poveikio, kuris atsirado laikui bėgant ir vis labiau atveriant tarptautinę rinką visiems pasaulio gyventojams, tačiau vis daugiau šalių nori ir stengiasi palaikyti tarptautinius ryšius plėtojant prekybą. Tai daro įtaką šalies ekonomikai, jos žinomumui ir prienamumui, vis daugiau šalių nori tarpusavy bendradarbiauti ir plėsti prekybos apimtis.

Labai didelis dėmesys skiriamas ir žmonių užimtumo problemoms spręsti bei mažinti bedarbių skaičių pasaulyje. Įvairi statistika rodo, kad bedarbių skaičius Europoje yra pakankamai didelis.

1 lentelė. Nedarbo skaičius Europoje 2009-2013 m. (Vnt.) Šaltinis: Eurostat.

Unemployment by sex, age and NUTS 2 regions (1 000)

Last update: 19.09.14

Source of data: Eurostat

AGE: 15 years or over SEX: Total

TIME	2009	2010	2011	2012	2013
GEO					
European Union (28 countries)	21,594.1	23,220.2	23,367.8	25,518.1	26,430.4
European Union (27 countries)	21,434.4	23,014.4	23,136.0	25,246.1	26,112.6
European Union (15 countries)	17,417.1	18,339.7	18,579.5	20,592.0	21,415.9
Euro area (18 countries)	15,170.9	16,077.6	16,177.7	18,212.9	19,131.8
Euro area (17 countries)	14,978.0	15,871.8	16,011.1	18,057.8	19,011.4
Euro area (13 countries)	14,527.9	15,330.3	15,516.0	17,548.4	18,485.8

Lyginant 2009 – 2013 metus bedarbių žmonių skaičius Europos sąjungos šalyse labai ženkliai padidėjo. Nors atrodo, kad ekonomikos auga, krizę beveik baigiam pamiršti, tačiau bedarbių žmonių skaičius ne tik, kad nemažėja, bet ir dramatiškai didėja. Šioje lentelėje taip pat pateikiamas ir Euro zonos šalių bedarbių žmonių skaičius, kuris taip pat labai didėja.

2 lentelė. Nedarbo lygis (%) 2009-2013 m. Šaltinis: Eurostat.

Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)

Last update: 19.09.14

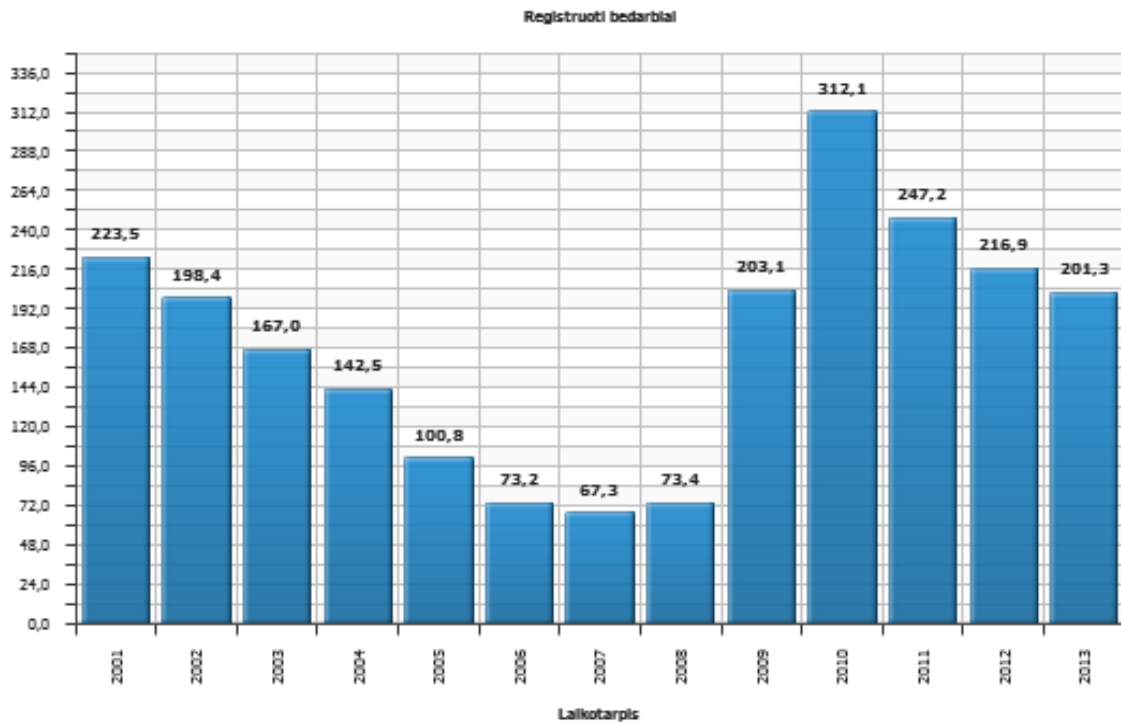
Source of data: Eurostat

AGE: 15 years or over SEX: Total

TIME	2009	2010	2011	2012	2013
GEO					
European Union (28 countries)	9.0	9.6	9.7	10.5	10.8
European Union (27 countries)	9.0	9.6	9.6	10.4	10.8
European Union (15 countries)	9.1	9.6	9.6	10.6	11.0
Euro area (18 countries)	9.6	10.1	10.2	11.4	11.9
Euro area (17 countries)	9.5	10.1	10.1	11.3	11.9
Euro area (13 countries)	9.5	10.0	10.1	11.3	11.9

Šioje lentelėje pateikiamas nedarbo lygis Europos sąjungos šalyse. Kaip matome iš pateiktų rezultatų nedarbo lygis taip pat didėja. Lyginant su Euro zonos nedarbu, šiose šalyse nedarbo lygis yra dar didesnis nei visose likusiose Europos Sąjungos šalyse.

3 lentelė. Registruoti bedarbiai. 2001-2013 m. laikotarpiu. Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.



Nors Europos sąjungos šalyse matomas didėjantis bedarbių skaičius Lietuvoje matomos kitokios tendencijos. Bedarbių skaičius nors ir nelabai ryškiai, tačiau yra sumažėjęs. Žinoma, matomas labai didelis bedarbių skaičiaus augimas prasidedant krizei ir jos metu, kai daug smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių uždarė, o didesnės įmonės taip pat mažino etatų skaičių. Viena iš priežasčių, kodėl toks didelis skirtumas tarp Lietuvos ir kitų ES narių - Europos sąjunga apima ir tokias šalis kaip Graikija, kurioje bedarbių skaičius yra vienas didžiausių pasaulyje ir jis nuolat didėja, taip didindamas bendrą bedarbių skaičių.

Labai didelis dėmesys skiriamas jaunimo nedarbo mažinimo skatinimui. Liberijoje labai didelis švietimo sistemos trūkumas. Jaunimas neturi galimybių, taip pat jokių įgūdžių, todėl jaunimo žinių lygis ten labai žemas, ką kalbėti apie nedarbą (World bank website. Liberia Overview, 2010). Panaši situacija taip pat Sierra Leonėje, kur jaunimo nedarbas siekia iki 60 %, todėl valdžia labai daug finansinių resursų skiria jaunimo nedarbo mažinimui, įgalinimui, plėtrai ir užimtumui skatinti (World bank website. Sierra Leone Overview, 2010). Kadangi Afrikoje labai didelis gimstamumas ir nuolat didėja jaunimo, kuris nėra užimtas, neturi galimybių dirbti ar mokytis, todėl labai didelės lėšos ir daugybė projektų siejasi su Afrikos valstybių jaunimo užimtumo didinimo skatinimu. Savo skelbtoje ataskaitoje Pasaulio bankas labai atidžiai nagrinėjo Afrikos jaunimo nedarbo priežastis ir įmanomas galimybes spręsti šią problemą (Youth Employment in Sub-Saharan Africa.) (World bank website. New Report.. 2009)

Pasauliniu mastu labai didelis dėmesys skiriamas darbo paieškos sistemos gerinimui, žmonių gebėjimų tobulinimui ir kvalifikacijos kėlimui. Taip pat labai svarbu darbo sistemos reguliavimas ir teisinė aplinka (The World bank 2012 - 2022 social protection and labor strategy 2012)

Taigi, nedarbas vis dar išlieka labai didelė globalizacijos ir tarptautinio bendradarbiavimo problema. Nors užimtumo skatinimui skiriamas labai didelis dėmesys, tačiau vis dar didelė pasaulio šalių dalis kenčia dėl darbo stokos. Bedarbių skaičius vis didėja neduodamas šalims atsikvėpti. Darnios visuomenės siekis vis dar toli už horizonto.

Šie projektai parodo koks didelis dėmesys buvo ir yra skirtas tarptautiniam bendradarbiavimui. Pasaulio Bankas – tai viena iš organizacijų, kuri stengiasi savo veikla spręsti globalias problemas. Šiuo metu Pasaulio banko paskelbtoje strategijoje labai pabrėžiamas skurdo mažinimas bei darnios visuomenės kūrimas, kuris susijęs su visuomenės gerovės skatinimu ir didinimu (World bank Group strategy 2013). Pasaulio bankas, kaip labai ryški ir gerai žinoma institucija užsibrėžė pagrindinius strateginius tikslus:

- Sumažinti 3% viso žmonių skaičiaus, kurie gyvena ypač dideliame skurde – per dieną jie išleidžia 1,25 dolerio.

– Skatinti bendrą gerovę – didinti pajamų augimą kiekvienoje šalyje.

Šie strateginiai tikslai – tai pagrindiniai prioritetai, kurių sieks Pasaulio bankas iki 2030 metų. Vykdamas įvairius projektus – tiesiant kelią tarp Dili to Ainaro (110 km), kad žmonės galėtų nuvykti į mokyklą, ligonines, parduotuves, taip pat Socialinio draudimo sistema Kolumbijoje (World bank website. Results. 2010). Šie strateginiai tikslai puikiai iliustruoja tarptautinio bendradarbiavimo svarbą ir naudojimą viso pasaulio kontekste.

Šių strateginių veiksmų imasi ne tik Pasaulio bankas ar kitos kelios tarptautinės organizacijos. Šiuo metu pasaulyje labai dažnai kalbama apie darnios visuomenės kūrimą ir visuomenės gerovės didinimą. Šie du prioritetai išlieka patys svarbiausi ir aktualiausi šių dienų visuomenėje bei įvairių šalių vadovų susitikimuose. Nors šie du tikslai numatomi kaip pagrindiniai prioritetai, tačiau tarptautinis bendradarbiavimas plėtoja savo ryšius visuose sektoriuose. Todėl tarptautinio bendradarbiavimo negalime tapatinti tik dviejų rūšių problemoms spręsti. Jis apima visus sektorius ir skatina tų sektorių plėtrą.

Tarptautinio bendradarbiavimo problemos ir tendencijos globalizacijos sąlygomis

Pasitaiko ir tokių atvejų, kai tarptautinis bendradarbiavimas ne tik, kad nepadeda šalims, bet dažnai pridaro daug neigiamų pasekmių. Dažnai įvairios organizacijos įgauna ne tik teigiamą atspalvį visų Pasaulio šalių atžvilgiu, tačiau kartais susidaro nuomonė, jog šios organizacijos siekdamos padėti šalims daro tik dar didesnę neigiamą poveikį. Taip susiduria su problemomis, kurios skatina mažesnę pasitikėjimą tarptautiniu bendradarbiavimu ir tarptautinėmis organizacijomis. Dažnai kyla diskusijos ar tikrai verta prašyti pagalbos įvairių tarptautinių organizacijų, ar jos nesukels dar didesnių neigiamų pasekmių šalių viduje.

Pasaulio bankas buvo pagrindinė „jėga“, kuri naikino pasaulio miškus finansuodama miško ruošos darbus, t.y. įvairius kirtimo projektus, taip pat kurdamą užtvankas, kurios daro didelį poveikį ekosistemoms. Kritika dėl pražūtingų projektų Amazonėje, Pietryčių Azijoje ir Vakarų Afrikoje privertė Pasaulio banką priimti naują politiką - nuo 1991 metų draudžiama atlikti miško ruošą, kirtimus pagrindiniuose miškuose taip pažabojant miško naikinimą bei ekosistemos nesureguliuojimą. Nepaisant to, 2000-ųjų metų sausio mėnesį vidaus Pasaulio banko tyrimas parodė, kad miško naikinimas visgi tęsiasi, taip didindamas ekosistemos problemas bei skurdą. Dar didesnė klaida – 2002 metais išleistas įstatymas, kuris tik dar labiau atvėrė kelią į miškų naikinimą.

1. Brazilija: Rodonija

1981 metais Pasaulio bankas paskolino Brazilijai 445.000.000 JAV dolerių į šiaurės vakarų Brazilijoje integruotą plėtros programą (POLONORESTE). Jos tikslas - nutiesti 1500 kilometrų purvo takelius į regioną Rondonija. Naujai modernizuotas kelias leido beveik pusei milijono imigrantų įsiveržti į miškus ir juos išnaikinti nuo natūralaus augalų augimo. Nuo 1991 metų Rodonijos miškų natūrali ekosistema pablogėjo 10 kartų. Nuolatinis šių miškų deginimas, norėjimas pasinaudoti miškų duodama nauda, tai didžiausia katastrofa žmonijos istorijoje, kuri yra matoma net iš kosmoso. Šis miško deginimas tapo pagrindinis dėmesys moksliniams tyrimams, kaip vienas didžiausių, sparčiai žmogaus sukeltos kaitos poveikis gamtai. Ligos sparčiai plito. Maliarijos infekcijos rodikliai išaugo iki 100%, žuvo daug čiabuvių bendruomenių, daugiau nei 250,000 žmonių tapo infekuotų. Kai kuriose bendruomenėse kūdikių mirtingumas pasiekė 50%.

2. Indonezija: Sumatra ir Naujoji Gvinėja

1980 metais Pasaulio bankas suteikė 500 milijonų JAV dolerių paskolą tam, kad galima būtų perkelti daugiau nei 3,6 mln. žmonių iš tankiai apgyvendintos salos, pavadinimu Java, į išorines salas - Sumatra ir Naujoji Gvinėja. Pusė šių žmonių apsigyveno miške, kuriame iki šiol gyveno daug vietinių gyventojų. Pagal vėlesnius Pasaulio banko tyrimus, miškas buvo apgyvendintas taip, jog kiekvienam vietiniam gyventojui, teko dar du migrantai. Iš to galime suprasti, jog vietos gyventi ten nebuvo išvis.

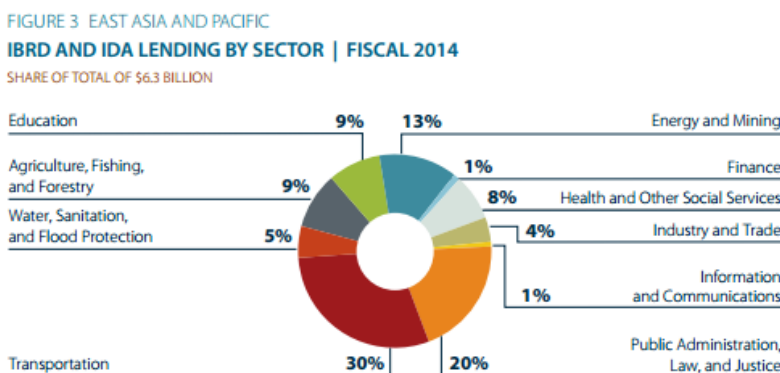
Ši persikėlimo programa padidino skurdą tiek priimančiųjų bendruomenėje, tiek ir migrantų, taip pat pablogėjo ekologinė pusiausvyra. Buvo iškirsti 4 % miškų, t.y. 3,7 milijono hektarų. Tai padarė labai didelę įtaką ekosistemai – išbalansavimas tapo labai didele įtaka plisti įvairioms ligoms, taip pat dirvožemio erozijai, kurios pasėkoje gyventojus užpuolė labai didelis nederlius. Ši perkėlimo programa turėjusi sumažinti skurdą Javos saloje nepadarė nieko naudingo. Skurdas tik dar labiau padidėjo Gvinėjoje ir Sumatroje (Logging and Worl bank 2003).

Taigi, šių projektų pavyzdžiai parodo, kad ne visada tarptautinės organizacijos ir jų įvykdyti projektai atneša naudos. Šie keli pavyzdžiai neparodo visų projektų, kurie pridarė žalos šalims, tačiau galima išivaizduoti tai. Šie projektai skirti šalims, kurios nesugeba pačios savimi pasirūpinti, tačiau dažnai trečiosios šalys, kurios vykdo šiuos projektus, atlieka įvairius darbus bando pasipelninti ir ne visada teisingai ir gerai atlieka darbus ir įvykdo projektą.

Šiuo metu pasaulyje yra labai daug nišų, kurios gali būti finansuojamos įvairiausių tarptautinių projektų, tarptautinio bendradarbiavimo pagalba. Nors įvairios organizacijos finansavimo prioritetus laiko – skurdo mažinimo lygį bei darnios visuomenės kūrimą, tačiau yra daug sektorių, į kuriuos finansuojamos nemažos lėšos.

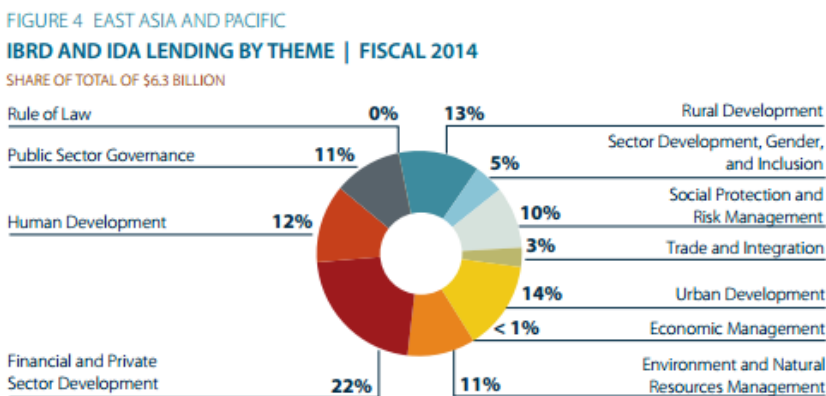
Ketvirtojoje lentelėje pavaizduotas biudžeto procentinis pasiskirstymas tarp sektorių. Daugiausia – net 30 % skiriama transporto sektoriui. Tai ir įvairioms infrastruktūroms, keliams ir pervežimui. Kadangi, labai daug pastangų dedama į darnios visuomenės kūrimą bei plėtrą, todėl net 20 % biudžeto skiriama teisei ir teisingumui, įstatymų plėtrai ir viešajam administravimui (World bank budget, 2013).

4 lentelė. Finansavimo pasiskirstymas pagal sektorius. Šaltinis: Pasaulio banko ataskaita.



Šioje lentelėje pateikiamas biudžeto pasiskirstymas pagal temas. Taigi, didžiausia dalis skiriama finansinio ir privataus sektoriaus plėtrai, taip pat žmogiškojo kapitalo plėtrai ir augimui bei miestų augimo plėtrai. Dažnai kalbama, kad pastaruosiu metu labai didėja konvergencija tarp privataus ir viešojo sektoriaus, todėl labai didelė dalis lėšų skiriama būtent šiam sektoriui. Taip pat po krizės atsirado labai daug šalių, kurių privatusis sektorius labai nukentėjo, todėl šios lėšos ir skiriamos atstyti privačias įmones ir plėtoti nacionalinį verslą. Kadangi, krizė kilo dėl finansinio sektoriaus sumaišties ir įvairių padarytų klaidų, todėl labai daug lėšų skiriama finansinio sektoriaus priežiūrai ir valdymui. Labai svarbu nepamiršti, kad bedarbių skaičius vis dar yra aukštas ir kai kuriose pasaulio šalyse jis vis dar didėja, todėl yra skiriama biudžeto dalis, kuri tęsia miestų plėtrą, didina darbo vietų skaičių taip mažindama bedarbių lygį, keldama užimtumo lygį (World bank website. Annual report 2013).

5 lentelė. Finansavimo pasiskirstymas pagal temas. Šaltinis: Pasaulio banko biudžeto ataskaita.



Taigi, pagrindinės tendencijos siejamos su transporto ir transportavimo sektoriu, kelių infrastruktūros plėtra, teise ir teisingumu, viešuoju administravimu, privačiu ir finansiniu sektoriu bei jų plėtra. Tarptautinis bendradarbiavimas yra pasiekęs svarbos viršūnę, kai kiekviena tarptautinė organizacija stengiasi plėsti ryšius ir bendromis jėgomis siekti užsibrėžtų tikslų. Žinoma, prioritetai labai aiškūs, tačiau lėšos skiriamos įvairioms šalims ir įvairių sektorių plėtrai.

Darbo rinkos situacija ir išryškėjančios tendencijos

Labai svarbu suvokti, kad tarptautinis bendradarbiavimas užima labai didelę dalį kiekvienos valstybės ekonominiame, socialiniame, politiniame, technologiniame augime. Labai daug projektų vykdomi kelių šalių interesų spektre. Dalijimasis idėjomis, žmogiškaisiais resursais ir visais kitais įrankiais, kurie reikalingi projektui įvykti, atneša didelės naudos. Tai viena iš pagrindinių priežasčių, kuri apibūdina tarptautinio bendradarbiavimo svarbą. Todėl tarptautinis bendradarbiavimas labai svarbus kalbant ir apie užimtumo problemas, kurios šiuo metu Europoje siekia labai dideles aukštumas.

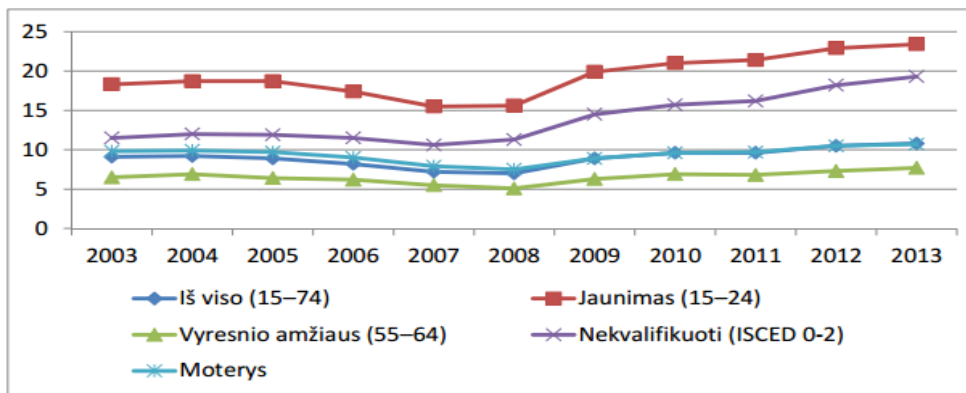
Kadangi užimtumo problemos labai opios Europos sąjungos šalyse, todėl ES turi imtis daugybės priemonių, kurios sušvelnintų visuomenės senėjimo padarinius, ES turės mažinti lyčių nelygybę ir didinti jaunimo bei vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimą darbo rinkoje ir ne mažiau dėmesio skirti judumui bei migracijai. Tai pagrindinė išvada, padaryta paskelbtoje bendroje Komisijos ir EBPO ataskaitoje „Ekonominės migracijos ir darbo rinkos poreikių suderinimas“.

Už užimtumą, socialinius reikalus ir įtraukti atsakingas Komisijos narys László Andoras sakė: „Šioje kartu su EBPO rengtoje ataskaitoje pateikiama vertingų rekomendacijų, kaip spręsti ateityje kilsiančius sudėtingus demografinius uždavinius. Vienas iš būdų, kaip spręsti visuomenės senėjimo klausimą ir būsimą įgūdžių problemą Europos darbo rinkoje, – užtikrinti tinkamą darbo jėgos judumą ES, tobulinti mokymo metodus ir taip spręsti įgūdžių trūkumo problemą, užtikrinti tinkamas darbo sąlygas darbuotojams ir geriau integruoti darbuotojus iš trečiųjų šalių“.

Už vidaus reikalus atsakinga Komisijos narė Cecilia Malmström sakė: „Dabartinė patirtis rodo, kad nemažai ES šalių neišgali patenkinti darbo jėgos poreikių naudodamosi vien tik savo darbo jėga. Derėtų svarstyti ne tai, ar reikia migrantų, bet kaip iš migracijos gauti kuo daugiau naudos. Norėdami išnaudoti jos teikiamas galimybes, turime plėtoti atvirą, skaidrią, prie dabartinės padėties pritaikytą politiką, kuria skatinama aktyvi integracija ir tvirtas politinis vadovavimas“.

EBPO direktorius užimtumo, darbo ir socialinių reikalų klausimais Stefanus Scarpetta sakė: „Žmonės gali stebėti tai, kad diskutuojama apie ekonominės migracijos ir darbo rinkos poreikių derinimą šiuo metu, kai daugelis Europos šalių susiduria su ilgalaikio nedarbo ir vis stiprėjančio neigiamo požiūrio į migraciją problemomis. Tačiau padėtis Europoje pagerėtų, jei migrantų įgūdžiai būtų išnaudojami veiksmingiau. Siekiant didinti socialinę sanglaudą ir Europos konkurencingumą, būtina sėkminga migrantų bei jų vaikų integracija ir veiksmingesnės darbo jėgos migracijos valdymo sistemos, atitinkančios realius poreikius“ (Europos komisija. Pranešimas spaudai. Užimtumo ataskaita, 2014).

6 lentelė. Nedarbingumo lygis 2003–2013 m. Šaltinis: Eurostat.



Pastaba. 2013 m. duomenys – 2 ketv.; 2003–2012 m. duomenys – metiniai. Šaltinis: Eurostatas.

Anot Bendrosios užimtumo ataskaitos projekto nedarbo lygis sumažėjo kiek daugiau nei 2 %, tačiau dėl finansų ir ekonomikos krizės padėtis vėl smarkiai pablogėjo. Nuo 2008 m. (metinis rezultatas) iki 2013 m. 2 ketv. nedarbo lygis ES 28 padidėjo nuo 7,1 % iki 10,9 %. Panašu, kad beveik visos darbo rinkos grupės patyrė panašius pokyčius, nors kelių išimčių buvo. Visų pirma, jaunimo nedarbas jautriau reaguoja į ekonomikos pokyčius. Antra, prasidėjus krizei, vyrų nedarbas didėjo labiau nei moterų – pagrindinė priežastis - krizė labiausiai paveikė sektorius, kuriuose daugiausia dirba vyrai. Tai akivaizdžiai rodo didesnis 2008–2009 metų bendro nedarbo lygis, lyginant su moterų nedarbu. Apibendrinant grupių nedarbą matomas didesnis jaunimo, nekvalifikuotų darbuotojų ir trečiųjų šalių piliečių nedarbo lygis.

Nuo 2013 m. pradžios nedarbo lygis išliko gana pastovus. 2013 m. rugsėjo mėn. bendras bedarbių skaičius buvo beveik 26,9 mln. Nedarbo lygis buvo 11%, nebuvo matomas labai didelis nedarbo lygio pokytis. Skirtingose ES šalyse vyrauja nevienodos tendencijos. Palyginti su 2012 m. rugsėjo mėn., nedarbas padidėjo 16 valstybių narių ir sumažėjo 12 valstybių narių.

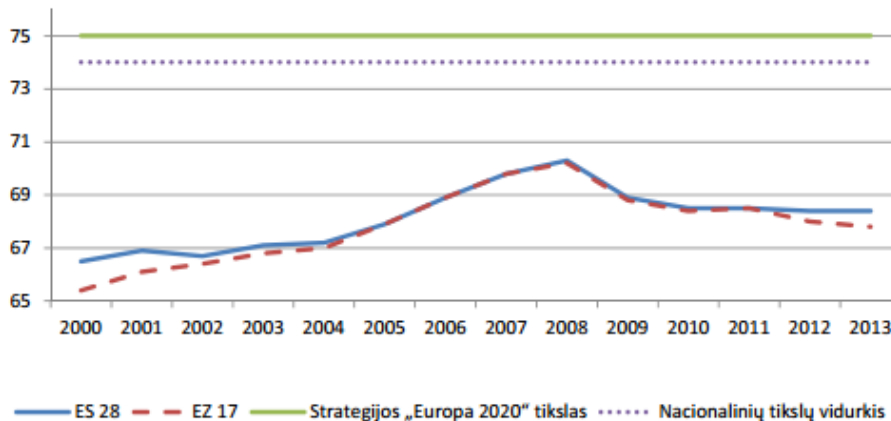
Ilgalaikis nedarbas tebedidėja dėl krizės ilgalaikiškumo. 2013 m. 2 ketv. pabaigoje ilgalaikis nedarbas pasiekė milžinišką lygį – ES 28 buvo 12,5 mln. ilgalaikių bedarbių. Nuo 2008 m. ilgalaikis nedarbas padvigubėjo. 2013 m. iki 2 ketv. ilgalaikis nedarbas kaip procentinė viso nedarbo dalis ES 28 padidėjo nuo 45% iki 47,1 %.

Matomas labai didelis skirtumas tarp pietinių ir kitų ES valstybių narių. Nuo krizės pradžios nedarbo lygis išaugo pietinėse euro zonos šalyse, kur kas mažiau – kitose valstybėse narėse.

Jaunimo nedarbas išlieka labai didelis. 2013 m. jaunimo nedarbas ES 28 viršijo 23,5 %, lyginant su 2012 metais padidėjo 0,4%.

Užimtumo lygio tendencijos ir toliau nepalankios. Nuo krizės pradžios užimtumo lygis ES 28 šalyse sumažėjo beveik 2 % punktais ir 2012 m. pabaigoje buvo tik 68%. Nuo tada skaičiai dar labiau sumažėjo. Nuo 2012 m. (2 ketv.) iki 2013 m. (2 ketv.) užimtumo lygis euro zonoje sumažėjo 0,6%, o ES 28 – 0,42 % (Europos komisija. BENDROSIS UŽIMTUMO ATASKAITOS PROJEKTAS, 2013).

7 lentelė. Užimto palyginimas su esamu lygiu ir Strategijos "Europa 2020" tikslais. Šaltinis: Eurostat.



Manoma, kad ateityje užimtumas šiek tiek padidės, visų pirma dėl numatomo BVP padidėjimo. Šiuo metu laisvų darbo vietų rodiklis yra maždaug 1,5 %, t. y. maždaug vidurkis skaičiuojant nuo 2010 m. pabaigos. Kelios tendencijos lemia, kad vidutinės trukmės laikotarpiu darbo vietų skaičius augs, visų pirma tam tikruose sektoriuose. Dėl visuomenės senėjimo, nepaisant dabartinių viešojo sektoriaus sveikatos priežiūros biudžeto apribojimų, vidutiniu laikotarpiu veikiausiai augs sveikatos priežiūros specialistų ir su sveikata susijusių paslaugų teikėjų paklausa (2012 m. bendras ES 27 dirbančių sveikatos priežiūros darbuotojų skaičius beveik pasiekė 1 mln.). Be to, dėl ekonomikos ekologiškumo skatinimo gali išaugti ekologijos srities darbo vietų skaičius (bendras šios srities darbuotojų skaičius išaugo nuo 2,4 mln. 2000 m. Iki 3,0 mln. 2008 m. ir manoma, kad 2012 m. pasiekė 3,4 mln.). Kituose aukštųjų technologijų sektoriuose, pavyzdžiui, transporto, taip pat smarkiai augs vidutiniškai ir labai kvalifikuotų darbuotojų paklausa, kad atitiktų aviacijos ir keleivinio transporto sektorių augimą ir būtų atsižvelgiama į didelę procentinę vyresnio amžiaus šio sektoriaus darbuotojų, baigiančių dirbti iki 2020 m., dalį.

Užimtumo dinamiką iš esmės lemia įsidarbinimo rodiklių mažėjimas. Įvertinus dinamikos veiksnius, užimtumo lygio mažėjimą lemia tiek didėjantis atleidimo iš darbo rodiklis, tiek mažėjantis įsidarbinimo rodiklis, nors pastarasis yra santykinai svarbesnis veiksnys.

Darbo rinkos segmentacija ir toliau lieka didelė. Laikinių darbuotojų dalis nuo 2011 m. padidėjo 0,4 procentinio punkto; tai iš esmės atspindi nepatikimas ekonomikos sąlygas. Dėl to dar labiau didėja ir taip didelis tam tikrų grupių nedarbas ir (arba) mažėja jų dalyvavimas.

Dabartinėmis sąlygomis laikinas darbas ir darbas ne visą darbo dieną, kurie ne visada pasirenkami savanoriškai, gali padėti kurti darbo vietas, o vidutiniu ir ilgalaikiu laikotarpiu gali tapti nuolatinio darbo ir (arba) darbo visą dieną pagrindu (pavyzdžiui, jaunimui). Segmentaciją taip pat rodo nemažėjantys vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai bei menki perėjimo į saugesnes darbo vietas, kuriose dirbama pagal sutartis, rodikliai. Pastarieji daro žalos grupėms, kurios paprastai dirba pagal laikinas darbo sutartis, visų pirma jaunimui.

Nors laisvų darbo vietų rodiklio vidurkis per pastaruosius trejus metus nedaug tepasikeitė, nedarbas didėjo – tai rodo prastėjantį darbo rinkos poreikių tenkinimą. Negatyvias tendencijas daugiausia lemia gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitiktis rodanti, kad nepakankamos darbo rinkos galimybės, susijusios su ekonomikos krize, sukuria ankstesnių sąlygų vėlesnis veikimas poveikį, kurį reikia skatinti investicijomis į žmogiškąjį kapitalą ir veiksmingesne atitiktimi.

Gebėjimų pasiūla atsilieka ir neatitinka gebėjimų paklausos pokyčių. Tam tikros tendencijos, visų pirma globalizacija ir gebėjimais grindžiami technologijų pokyčiai, palaiapsniui keičia darbo jėgos paklausą. Santykinė kvalifikuotų darbuotojų paklausa išaugo, o vidutinės ir žemos kvalifikacijos darbuotojų – sumažėjo (t. y. reikalaujama aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų). Taip pat įvyko tam tikrų pokyčių gebėjimų vertinimo srityje: daugelyje profesijų vis svarbesni darosi su IT susiję gebėjimai ir socialiniai emociniai gebėjimai.

Nors ilgainiui vidutinis išsilavinimo lygis, o kartu ir siūlomų gebėjimų kokybė išaugo, darbuotojų turimi gebėjimai neatitinka paklausos reikalavimų. Tai dar akivaizdžiau matyti iš neigiamų (tiek vyrų, tiek moterų) dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose tendencijų keliose valstybėse narėse. Gebėjimų pasiūlos ir paklausos pokyčių rezultatas – geresnės kvalifikuotų darbuotojų užimtumo galimybės, palyginti su vidutinės ir žemos kvalifikacijos darbuotojais. Darbo rinkos prognozės rodo, kad ši tendencija išliks ir ateinančiais metais (Bendroji užimtumo ataskaita, 2013).

Sprendimo būdai sprendžiant užimtumo problemas

Užimtumas skatina žmonių gyvenimo gerovės augimą, skatina darnios visuomenės plėtrą ir žmonių gyvenimo kokybės gerėjimą. Stengiantis padidinti darbo vietų skaičių, pakelti atlyginimų dydį, skatinti jaunimo nedarbo mažėjimą, įtraukti, kuo daugiau jaunų žmonių į darbo rinką yra kuriami įvairūs projektai, strategijos, kurios stengiasi spręsti šias problemas. Kadangi Europos sąjungoje nedarbo ir užimtumo problemos yra labai svarbios, kuriamos įvairios strategijos ir projektai, kurie gali pagerinti šio sektoriaus veiklą.

Viena iš šių strategijų ir projektų yra - Europos užimtumo strategija. Šia strategija siekiama sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų visoje ES. Ji parengta vadovaujantis ekonomikos augimo strategija „Europa 2020“.

Europos užimtumo strategijoje numatoma ES šalių dalijimosi informacija, užimtumo politikos aptarimo ir koordinavimo sistema.

Sistema grindžiama metine augimo apžvalga, kurioje išdėstomi ateinančių metų ES prioritetai siekiant skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Šia apžvalga taip pat pradedamas kasmetinis Europos semestras, kuriuo skatinamas glaudesnis nacionalinių vyriausybių ekonomikos bei fiskalinės politikos koordinavimas.

Kiekvienais metais šį procesą (kurį vykdyti padeda Užimtumo komitetas) sudaro toliau nurodyti etapai.

- Užimtumo gairės – bendri užimtumo politikos prioritetai ir tikslai. Jas siūlo Komisija, joms pritaria nacionalinės vyriausybės, o jas priima ES Taryba.
- Bendra užimtumo ataskaita, grindžiama užimtumo padėties Europoje vertinimu, Užimtumo gairių įgyvendinimu ir Užimtumo komiteto atliekamu nacionalinių reformų programų projektų nagrinėjimu. Tai metinės augimo apžvalgos dalis. Ataskaitą skelbia Komisija, o priima ES Taryba.
- Nacionalinės reformų programos, kurias pateikia nacionalinės vyriausybės, o Komisija analizuoja, ar jos atitinka strategiją „Europa 2020“ (nacionalinių reformų programų iki 2011 m. duomenų bazė).
- Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos, kurias remdamasi nacionalinėmis reformų programomis skelbia Komisija (Europos komisija. Europos užimtumo strategija, 2012).

Reaguodama į didelį nedarbą Europoje, 2012 m. balandžio mėn. Europos Komisija pateikė darbo vietų kūrimui skatinti skirtų užimtumo priemonių rinkinį.

Europos užimtumo strategija taip pat parengta vadovaujantis strategijos „Europa 2020“ naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarke. Strategiją įgyvendinti padeda Europos užimtumo stebėjimo įstaiga, be to, vykdoma Tarpusavio mokymosi programa.

Užimtumo priemonių rinkinys, sukurtas 2012 metų balandį, dėl labai didelių užimtumo problemų, norint kuo efektyviau jas išspręsti. Šis rinkinys buvo sukurtas tam, kad kuo efektyviau būtų sukurta kuo daugiau darbo vietų. Jis susideda iš tokių punktų:

- darbo jėgos didinimas;
- socialinių įmonių ir verslą pradedančių (start-up) įmonių steigimas;
- darbo užmokesčio nustatymo sistemų modernizavimas, siekiant suderinti darbo užmokestį su produktyvumo pokyčiais;

- darbo sektoriuose, kurių plėtra yra labai didelė (IT, žaliaji ekonomika, sveikatos priežiūra), skatinimas;
- ES fondų darbo vietų kūrimui mobilizavimas;
- kompanijų vidinio lankstumo skatinimas, siekiant apsaugoti darbo vietas krizės metu;
- padoraus ir pastovaus darbo užmokesčio skatinimas;
- ekonominio restruktūrizavimo numatymas;
- mokymosi visą gyvenimą ir aktyvios darbo rinkos politikos plėtojimas;
- socialinio dialogo stiprinimas;
- investavimas į įgūdžių tobulinimą;
- sinergijos tarp švietimo sistemos ir darbo rinkos gerinimas.

Taigi, ES labai prisideda prie užimtumo problemų sprendimo. Savo galimus sprendimus ir galimybes nurodo ir bendrose strategijose (Europa 2020), ir strategijose, kurios skirtos tik užimtumo problemoms spręsti. ES ne vienas darinys, kuris stengiasi spręsti užimtumo problemas. TVF taip pat dažnai mini savo strategijose ir pagrindiniuose tiksluose užimtumo problemų sprendimą. Taip pat ir kiekviena valstybė numato savo metinėse ataskaitose, kaip galima būtų spręsti vienokias ar kitokias problemas. Lietuvoje sukurta programa, skirta užimto didinimui. Kurios pagrindinis strateginis tikslas – „Pasiiekti kuo didesnę gyventojų užimtumą, kad kiekvienas gyventojas galėtų rasti turimą kvalifikaciją atitinkantį darbą ir užsitikrinti tinkamą pragyvenimo lygį“ Šių projektų, strategijų, tikslų kiekio buvimu ir įsitraukimu galima suvokti, kad užimtumas yra labai didelė problema visame pasaulyje, todėl jam spręsti kuriamos naujos iniciatyvos, projektai, skiriamas labai didelis dėmesys.

Išvados

Globalizacija, kaip daugialypis procesas, atvėrė platų horizontą įvairiam tarptautiniam bendradarbiavimui. Didėjant inovacijų skaičiui, mažėjant produkto ciklo laikotarpiui, atsirado vis daugiau kritikų, kurie teigia, jog globalizacija atneša daug neigiamos įtakos pasauliui, ypač mažiau išsivysčiusiems šalims. Atviresnė prekyba padarė didelę ir labai teigiamą įtaką ekonomiškai stiprioms šalims, jos galėjo eksportuoti daug ir įvairios produkcijos į šalis, kurios neturi šių prekių kategorijos. Šis procesas skatino mažų valstybių stagnaciją, nes nacionalinės organizacijos, įmonės, ūkis ir kiti sektoriai neturėjo galimybės gelbėti savo šalies ir padėti jai augti ekonomiškai. Kadangi, pasaulyje atsirado labai didelis pasipriešinimas globalizacijai ir jos procesams, kurie daro neigiamą įtaką visuomenei ir jos gyvenimui, atsirado didelis poreikis tarptautiniam bendradarbiavimui, kuris skatino problemų sprendimų atsiradimą ir jų pritaikymą kiekvienai šaliai individualiai.

Dažnai tarptautinis bendradarbiavimas skatina įvairių spragų užpildymą, greitesnę ir spartesnę problemų sprendimą. Taip pat tarptautinis bendradarbiavimas yra svarbus, kai šalis mažiau stipri kažkurioje srityje gali kreiptis į kitą šalį pagalbos ir paslaugų. Taip tarptautinis bendradarbiavimas gali išspręsti įvairias problemas ir paskatinti tų problemų nebuvimą. Tarptautinis bendradarbiavimas skatina įvairias diskusijas apie tam tikras temas, įvairius forumus, stažuotes, projektus, kurie yra reikalingi tam tikroms šalims.

Šiuo metu pasaulyje labai dažnai kalbama apie darnios visuomenės kūrimą ir visuomenės gerovės skatinimą bei didinimą. Šie du prioritetai išlieka patys svarbiausi ir aktualiausi šių dienų visuomenėje bei įvairių šalių vadovų susitikimuose. Nors šie du tikslai numatomi kaip pagrindiniai prioritetai, tačiau tarptautinis bendradarbiavimas plėtoja savo ryšius visuose sektoriuose. Todėl tarptautinio bendradarbiavimo negalime tapatinti tik dviejų rūšių problemoms spręsti. Jis apima visus sektorius ir skatina tų sektorių plėtrą.

Vykdomi projektai “Europa 2020”, kurioje apibrėžiami pagrindiniai strateginiai tikslai, kurių turėtų imtis kiekviena ES šalis.

Pasaulio Bakos finansavimo pagrindinės tendencijos siejamos su transporto ir transportavimo sektoriumi, kelių infrastruktūros plėtra, teise ir teisingumu, viešuoju administravimu, privačiu ir finansiniu sektoriumi bei jų plėtra. Tarptautinis bendradarbiavimas yra pasiekęs svarbos viršūnę, kai kiekviena tarptautinė organizacija stengiasi plėsti ryšius ir bendromis jėgomis siekti užsibrėžtų tikslų. Žinoma, prioritetai labai aiškūs, tačiau lėšos skiriamos įvairioms šalims ir įvairių sektorių plėtrai.

Nors ilgainiui vidutinis išsilavinimo lygis, o kartu ir siūlomų gebėjimų kokybė išaugo, darbuotojų turimi gebėjimai neatitinka paklausos reikalavimų.

Gebėjimų pasiūla atsilieka ir neatitinka gebėjimų paklausos pokyčių.

Užimtumo dinamiką iš esmės lemia įsidarbinimo rodiklių mažėjimas. Įvertinus dinamikos veiksnius, užimtumo lygio mažėjimą lemia tiek didėjantis atleidimo iš darbo rodiklis, tiek mažėjantis įsidarbinimo rodiklis, nors pastarasis yra santykinai svarbesnis veiksnys.

Darbo rinkos segmentacija ir toliau lieka didelė. Laikinių darbuotojų dalis nuo 2011 m. padidėjo 0,4 procentinio punkto; tai iš esmės atspindi nepatikimas ekonomikos sąlygas. Dėl to dar labiau didėja ir taip didelis tam tikrų grupių nedarbas ir (arba) mažėja jų dalyvavimas.

Literatūra

- Interaktyvus žodynas. [interaktyvus][žiūrėta 2014-09-27]. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/G/globalizacija>
- Denisenko, V., Globalizacija - baimės akys didelės (I), 2013 rugsėjis, [interaktyvus][žiūrėta 2014-09-27]. Prieiga per internetą: <http://www.geopolitika.lt/?arte=6224>
- Melnikas, B., Tarptautinis verslas. Inovacijos ir žinių ekonomikos kūrimas. Vadovėlis. Technika, Vilnius, 2014, 72 p, 464 p.
- Business dictionary. [online] [cited 2014-09-27]. Available from internet: <http://www.businessdictionary.com/definition/globalization.html#ixzz3EbZmnFCE>
- World bank website. Globalization. [online], [cited 2014-09-27]. Available from internet: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:23272496~pagePK:51123644~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html?argument=value>
- A project of Sunny Levin institute website. What is Globalization? [online] [cited 2014-09-27]. Available from internet: <http://www.globalization101.org/what-is-globalization/>
- KOMISIJOS KOMUNIKATAS. Kelias į Europos nanotechnologijos strategiją. [interaktyvus] 2004 m. Gegužė, [žiūrėta 2014-09-27]. Prieiga per internetą: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/nanotechnology/docs/nano_com_lt.pdf
- European Commission website. International Cooperation [online][cited 2014-09-28]. Available from internet: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/area/international-cooperation>
- Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos tinklalapis. Tarptautinis bendradarbiavimas. [interaktyvus][žiūrėta 2014-09-28]. Prieiga per internetą: http://www.finmin.lt/c/portal/layout?p_1_id=PUB.1.7
- Lietuvos banko tinklalapis. Tarptautinis bendradarbiavimas ir koordinavimas. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-09-28] prieiga per internetą: https://www.lb.lt/tarptautinis_bendradarbiavimas_ir_koordinavimas
- Lietuvos statistikos departamento tinklalapis. Tarptautinis bendradarbiavimas. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-09-28] prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/tarptautinis-bendradarbiavimas>
- Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos tinklalapis. Teisinis bendradarbiavimas. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-09-28] prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/tarptautbendradarb/teisinisbendradarbiavimas>
- Center on international cooperation website. [online][cited 2014-09-28]. Available from internet: <http://cic.nyu.edu/about>
- Europos komisija. ES tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje stiprinimas ir koncentravimas. Strateginis požiūris [online] 2012 m, rugsėjis [cited 2014-09-28]. Available from internet: http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/policy/com_2012_497_communication_from_commission_to_inst_lt.pdf#view=ft&page=ode=none
- Projektas. NUTARIMAS DĖL MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMŲ PRIEŽIŪROS TVARKOS PATVIRTINIMO. [interaktyvus], 2014 m. [žiūrėta 2014-09-28] Prieiga per internetą: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/lt_con_2014_33_draft_law.pdf
- Stefan, B., Busch, P., Siebenhüner, B. Administering International Governance: What Role for Treaty Secretariats? [online] 2007 m. October [cited 2014-09-28] Available on internet: <http://www.glogov.org/images/doc/WP29.pdf>
- World water day website. What is water cooperation? [online] [cited 2014-09-28] Available on internet: <http://www.unwater.org/water-cooperation-2013/water-cooperation/water-cooperation/en/>
- World bank website. Globalization and international trade. [online] [cited 2014-09-28] Available on internet: http://www.worldbank.org/depweb/beyond/beyondco/beg_12.pdf
- World bank website. Liberia Overview. [online][cited 2014-10-03] Available on internet: <http://www.worldbank.org/en/country/liberia/overview#1>
- World bank website. Sierra Leone Overview. [online][cited 2014-10-03] Available on internet: <http://www.worldbank.org/en/country/sierraleone/overview>
- World bank website. New Report Outlines Priorities to Address Africa's Youth Employment Challenge. [online] [cited 2014-10-03] Available on internet: <http://www.worldbank.org/en/region/afr/publication/new-report-outlines-priorities-to-address-africa-s-youth-employment-challenge>
- The World bank 2012 -2022 social protection and labor strategy [online] [cited 2014-10-03] Available on internet: http://siteresources.worldbank.org/SOCIALPROTECTION/Resources/280558-1274453001167/7089867-1279223745454/7253917-1291314603217/SPL_Strategy_2012-22_FINAL.pdf
- World bank Group strategy [online], 2013 October, [cited 2014-10-03] Available on internet: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16095/32824_ebook.pdf?sequence=5
- World bank website. Results. [online][cited 2014-10-03] Available on internet: <http://www.worldbank.org/results/>
- Logging and World bank. [online] 2003 m. [cited 2013-10-04] Available on internet: <http://www.whirledbank.org/environment/logging.html>

World bank budget. [online] 2013 Rugsjūtis [cited 2014-10-03] Available on internet: <http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/08/13/000452162_20130813122542/Rendred/PDF/781750BR0R2013000PUBLIC00Box379801B.pdf>

World bank website. Annual report. [online] 2013 October [cited 2012-10-04] Available on internet: <file:///C:/Users/Gabi/Downloads/WB%20Annual%20Report%202014_EN.pdf>

Europos komisija. Pranešimas spaudai. Užimtumo ataskaita. Didesnis darbuotojų judumas gali padėti spręsti su demografinė padėtimi ir įgūdžiais susijusius uždavinius Europos Sąjungoje. [interaktyvus] 2014 m., Rugsėjis [žiūrėta 2014-10-05] Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1016_lt.htm>

Europos komisija. BENDROSIOS UŽIMTUMO ATASKAITOS PROJEKTAS. [interaktyvus] 2013m. Lapkritis [žiūrėta 2014-10-05] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2014/jer2014_lt.pdf>

Europos komisija. Europos užimtumo strategija. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-10-05] prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=lt>>

European Commission. Employment package [online] 2012 April [cited 2014-10-05] Available on internet: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1039&langId=en>>

Lietuvos Respublikos vyriausybės tinklalapis. NUTARIMAS DĖL UŽIMTUMO DIDINIMO 2014–2020 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO. [interaktyvus] 2013 m. Rugsėjis [žiūrėta 2014-10-05] prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=456810&p_tr2=2

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS SPRENDŽIANT UŽIMTUMO PROBLEMAS EKONOMIKOS GLOBALIZACIJOS SĄLYGOMIS: TEORINĖ SAMPRATA, PLĖTROS AKTUALIJOS, PROBLEMAS, PERSPEKTYVOS

Gabrielė KOVALEVSKYTĖ

Abstract

This article discusses the conception of globalization, international cooperation, employment and the main features of it. It analyzes the scientific literature on these topics. Furthermore, the relationship between international collaboration and the problematics of the employment under globalization conditions are analyzed. Article widely discusses international cooperation on the development and enlargement of employment promotion. Paper outlines the main features of the employment and unemployment. It describes the basic problem of employment - the growing number of unemployed, which is characterized by high rates of youth unemployment. What is more, prospects for increasing employment and development are discussed further in the article. Finally, this article disputes on the European Union's current situation and the development of guidelines for promoting the reduction of unemployment.

Key words. International cooperation, globalization, employment, unemployment, the European Union policy of unemployment, and employment issues.